

'De bouw van nieuwe moskeeën zijn een teken van integratie'. Gesprek met Ahmed Marcouch

door Thijs Broer

Ahmed Marcouch, voorzitter van de Unie van Marokkaanse Moskeeën in Amsterdam en Omstreken, is een van de coming men in islamitisch Nederland. Populistische politici geeft hij er graag van langs, maar ook zijn eigen achterban spaart hij niet. Een gesprek over de islam in Nederland, het integratiebeleid en het extremisme. 'Veel moslims vinden zichzelf achterlijk. De kunst is: wat doe je met die constatering?'

Ahmed Marcouch heeft een bewogen jaar achter de rug. De moord op Theo van Gogh, het proces tegen Mohammed B., de dood van de Marokkaanse tasjesdief, de plannen voor de imamopleiding, het nieuwe inburgeringsbeleid van Rita Verdonk: keer op keer verschijnt Marcouch in de media om namens de Unie van Marokkaanse Moskeeën in Amsterdam en Omstreken (UMMOA), die veertienduizend gelovigen omvat, alle mogelijke misverstanden over de islam recht te zetten en kritiek van populistische politici en publicisten te pareren. Maar ook om Marokkaanse rotjongens een trap onder hun kont te geven en de islamitische gemeenschap te wijzen op haar eigen falen. Marcouch (1969), die na de LTS in de verpleging en een papierfabriek werkte, en vervolgens tien jaar bij de politie, is niet bang voor de confrontatie. Hij wordt beschouwd als een van de coming men in de islamitische gemeenschap. Gevraagd naar de anti-islamitische stemming in Nederland zegt hij, in zijn zonnige flat in Amsterdam-Noord: 'Ik vind het hartstikke goed dat er eindelijk aandacht begint te komen voor de religieuze kant van integratie. Immigranten uit Marokko en Turkije werden altijd alleen beschouwd als arbeiders, als gastarbeiders. Hun religieuze achtergrond bleef altijd zwaar onderbelicht, vooral in de grote steden, waar de seculieren in de gemeentepolitiek de dienst uitmaken. De overheid praatte niet met moskeeën en religieuze organisaties, zoals de mijne. Er wordt nog steeds geschokt gereageerd als ergens een nieuwe moskee wordt gebouwd. Maar de bouw van die nieuwe moskeeën, voor twee, soms wel zes miljoen euro, zijn juist een teken van integratie: een teken dat mensen hier willen blijven, dat ze niet langer in een garage naar de moskee willen gaan, dat ze bereid zijn te investeren in Nederland.'

De socioloog Gabriël van den Brink zei eerder dit jaar in Roodkoper dat Nederland zó snel is gesecculariseerd dat veel Nederlanders zich überhaupt niet kunnen voorstellen wat geloof is, laat staan het islamitisch geloof. Vandaar het onbegrip. 'Nederlanders weten nauwelijks meer wie ze zijn. Ik hoor Nederlanders heel vaak zeggen: "Mijn ouders geloven wel, maar ik niet," of: "Ik ben wel gedoopt, maar ik doe er niks mee", alsof ze met hun achtergrond niets te maken willen hebben. Dat zie je ook in het publieke debat. Sinds Pim Fortuyn roepen allerlei intellectuelen dat ze eindelijk mogen zeggen wat nooit gezegd mocht worden. Maar het komt erop neer dat ze een hetze voeren tegen het geloof. Dat gebeurde ook toen Geert Mak zijn nek uitstak: hij werd onmiddellijk verketterd. Dat soort radicalisme maakt het tegengeluid onmogelijk. Nu pas zijn er intellectuelen die een tegengeluid laten horen, zoals Dick Pels, Ronald Plasterk en de historicus Han van der Horst, die laatst in de Volkskrant schreef dat Ayaan Hirsi Ali, Paul Cliteur en Afshin Ellian de nieuwe Jacobijnen zijn.'

Bent u ervan geschrokken hoe snel de sfeer in Nederland na Pim Fortuyn is omgeslagen?

'Ja. Het is heel snel gegaan. Van de ene dag op de andere is "politiek correct" een scheldwoord geworden. Opeens zaten alle politici in hun kamertje te zoeken naar woorden om in godsnaam maar niet politiek correct gevonden te worden. Dat is de pest voor de democratie. Bij alle politieke partijen is de angst toegeslagen, zodat Verdonk zich ongehinderd kan manifesteren als minister van religieuze zaken.'

Cliteur zegt dat het best goed is om af en toe eens ruzie te maken.

'Op zichzelf ben ik dat met hem eens. Je moet het over álles kunnen hebben, maar wel op een manier die fair is. Pim Fortuyn noemde de islam een achterlijke religie. Er is veel discussie geweest over die uitspraak. Maar als hij gezegd had dat moslims achterlijk zijn, waren veel moslims het met hem eens geweest. Veel moslims vonden zichzelf achterlijk. De kunst is: wat doe je met die constatering? Een tekst in de koran zegt: God zal alleen maar iets aan je situatie veranderen als je er zélf iets aan doet.'

De islamitische gemeenschap heeft een sterke neiging tot zelfbeklag.

'Dat is waar. Daar probeer ik iets tegen te doen. Ik heb dat vaak gezegd in de moskee. Je moet anderen niet verwijten dat je in deze situatie zit. Nederland is een individualistische samenleving. Als je iets wilt bereiken moet je er zelf iets aan doen. Moslims moeten deze crisis gebruiken om kritisch naar zichzelf te kijken.'

Hoe wilt u dat voor elkaar krijgen?

'Ik probeer zoveel mogelijk mensen mee te krijgen door dingen bespreekbaar te maken. Gisteren had ik een vergadering in een moskee. Iemand vertelde daar wat de Unie van Marokkaanse Moskeeën allemaal moest doen. Ik zei: er zijn bijna vierhonderdduizend Marokkaanse moslims in Nederland. Als die allemaal een euro per jaar in een fonds storten, heb een half miljoen per jaar. Dan kan je wat. Je kunt wel roepen dat Ahmed Marcouch of Ahmed Aboutaleb iets voor je moeten doen, maar je zult toch echt zelf aan de slag moeten. De Marokkaanse moskeeën worden bijvoorbeeld nog steeds verschrikkelijk amateuristisch bestuurd. Dáár moeten we iets aan doen. Die bestuurders zitten hele dagen met elkaar te bespreken of het vlees halal is of niet. Dat interesseert me geen worst. Dat moeten mensen zelf maar bedenken. We moeten erover praten wat voor maatschappelijke rol moskeeën moeten spelen. Hoe we beter kunnen samenwerken. Hoe we het onderwijs moeten organiseren.'

De vorige generatie vertegenwoordigers van de islamitische gemeenschap in Nederland werd in eigen kring nauwelijks serieus genomen. Hoe krijgt u het voor elkaar wél respect af te dwingen?

'Ik ben zelf een religieus mens. Ik ben in de moskee en met de moskee opgegroeid. Ik leef zoveel mogelijk naar de geboden van de koran. Je moet van onbesproken gedrag zijn. Dat maakt veel verschil. Bovendien is de UMMOA door de moskeeën zelf opgezet, en niet door de overheid. Dat scheelt ook. Er is een verschil tussen macht hebben en gezag hebben.'

Toch krijgt u ook scheldkanonnades te verduren, vooral op internet. Trekt u zich dat aan?

'Laatst werd ik op Elqalem.nl, een islamitische jongerensite, judas genoemd, en het hondje van Balkenende. Dat is gewoon schelden. Wat heeft Aboutaleb gedaan dat hij voor NSB-er uitgemaakt wordt? En wat heb ik gedaan dat zulke jongens me judas noemen? Dat verschijnsel wordt wel het krabbenmand-syndroom genoemd. Ze kunnen hun woede beter op een positieve manier gebruiken.'

U bent niet te beroerd om Marokkaanse jongeren er af en toe van langs te geven. Na de dood van de straatrover Ali el B. zei u in Vrij Nederland: 'Waarom zei niemand tegen hem: snootap, klootzak, stop met criminaliteit!'

'Als het nodig is, ga ik de confrontatie aan. Dat dwingt respect af. Maar daar moet je wel het gezag voor hebben. Voor het opbouwen van gezag heb je tijd nodig. Strenge dingen roepen is niet genoeg.'

Critici van de islamitische cultuur zeggen dat het hoog tijd is voor een meer verlichte, Europese islam. Bent u het daarmee eens?

'De islam is in wezen verlicht. Het eerste gebod in de koran is onderwijs. Als je de islam goed bestudeert zie je dat de islam in essentie liberaal is, individualistisch, op vrijheid gericht.'

Marcouch loopt naar de boekenkast, en haalt een fraai vormgegeven band te voorschijn, goud op snee, fonkelend in het zonlicht. 'Dit is het verzamelde werk van Said Qutb, de Egyptische geleerde die in de jaren zestig door Nasser is geëxecuteerd. Hij wordt door de AIVD bestempeld als de peetvader van de islamitische extremisten en de inspirator van de Takfir al Hizjra, navolgers die zeggen dat moslims zich moeten isoleren. Maar wat Qutb bedoelde, is dat hij de echte islam, de islam van sociale gelijkheid en gerechtigheid, niet meer in de samenleving herkende. Dat is in wezen een verlichte opvatting.'

Wat betekent dat voor moslims in deze tijd?

'De grootste bedreiging van de islam is de domheid en de onkunde van moslims zelf. Dat is de les die je van Qutb kunt leren.'

Dat is een mooie vaststelling. Maar wat kun je eraan doen?

'We moeten terug naar het eerste gebod van de koran: onderwijs. Dat betekent dat je jongeren op de juiste manier probeert te vormen. Dat ze zich niet alleen verdiepen in het geloof, maar dat ze ook als moslim hun best moeten doen in het reguliere onderwijs. We moeten werken aan een goed pedagogisch-didactisch klimaat. Als ik met jongeren praat, zeg ik: de islamitische gemeenschap is aan een revolutie toe, en die revolutie begint bij jou. Het is zoals Kennedy zei: vraag niet wat de gemeenschap voor jou kan doen, maar wat je voor de gemeenschap kunt doen. We moeten bereid zijn met elkaar ruzie te maken. Als ik in een moskee voorstel om een programma te ontwikkelen om radicalisering onder jongeren tegen te gaan, zeggen de ouderen in het bestuur vaak: "We willen die jongeren hier niet hebben. Dat is veel te druk." Dan kan ik ontzettend kwaad worden.'

In Amsterdam-West heeft de Aya Sofia-moskee beloofd signalen van radicalisering meteen door te geven aan de politie. U heeft zich tegen dat protocol gekeerd. Waarom?

'Als zulke jongeren de indruk hebben dat ze in de gaten gehouden worden, blijven ze weg. Dat is nogal logisch: als katholieke kerkgangers weten dat de pastoor alles doorvertelt, gaan ze ook niet meer naar de biecht. Als die jongeren niet naar de moskee komen, kun je helemaal niks meer doen. Voor alle duidelijkheid: als ze geweld voorbereiden, geef je ze natuurlijk aan. Dat is je burgerplicht, en je plicht als moslim. Maar we hebben het hier over ideeën. Je moet bereid zijn daarover te debatteren. We moeten oppassen dat de overheid de moskee niet gaat gebruiken als ogen en oren om

de bevolking onder de duim te houden, zoals in derdewereldlanden gebeurt, en ook nog steeds in Marokko.'

Hoe is die radicalisering dan wel aan te pakken?

'Je moet de Marokkaanse lieverdjes en hun ouders aanspreken op hun verantwoordelijkheid. Maar dat kan alleen als je met ze in gesprek blijft. We moeten programma's opstellen die jongeren helpen in hun zoektocht naar hun religieuze identiteit. Waarom zijn die jongens zo antiwesters? Kennelijk hebben ze het gevoel dat deze samenleving niet van hen is. Vaak hebben die jongens geen opleiding, geen werk. En ze hebben het gevoel dat ze bewust achtergesteld worden. Dat geldt ook voor de jongens die wél een opleiding hebben. Dáár moeten we iets aan doen.'

Op aandringen van minister Verdonk komt er nu een Nederlandse imamopleiding. U heeft gezegd dat u dat geen goed idee vindt.

'Ik heb gezegd dat je het geen imamopleiding moet noemen. We moeten wél een goede, gezaghebbende theologische studie van de islam ontwikkelen, zodat we over een jaar of wat gezaghebbende theologen hebben die een antwoord kunnen formuleren op de vragen die hier spelen. Een imamopleiding alleen is veel te beperkt. In de eerste plaats gaan moskeeën geen Nederlandse imams aannemen. En die opleiding is voor jongeren ook helemaal niet aantrekkelijk. Wil jij voor een paar centen imam zijn in een moskee waar analfabeten de dienst uitmaken? De grootste fout is dat de overheid vanaf 2008 geen imams uit het buitenland meer wil toelaten. Je moet juist islamitische zwaargewichten uit het buitenland uitnodigen om hier lezingen te geven, als tegenwicht voor de Afshin Ellians. Bijvoorbeeld Youssouf El Kardawi, de voorzitter van de Europese Raad voor de fatwah. Zulke figuren moet je gebruiken om met gezag de boodschap van maatschappelijke participatie naar voren te brengen.'

Maar intussen gooit Verdonk de grens dicht.

'Verdonk wil veel te snel. Het is toch bizar dat priesters uit Zuid-Amerika straks wel het land in mogen, en geen inburgeringscursus hoeven te doen? Verdonk lapt de grondwet en alle verdragen aan haar laars. Een verbod op buitenlandse imams is in strijd met de godsdienstvrijheid en met de gelijkheid. Dit kabinet heeft ook al geprobeerd islamitische scholen te verbieden. Toen dat niet bleek te mogen vanwege artikel 23 hebben ze bepaald dat nieuwe scholen niet meer dan zoveel procent achterstandskinderen als leerlingen mogen hebben. Dat kwam dus neer op een verbod. Zulke populistische spelletjes hoort de overheid niet te spelen.'

Onlangs werd de Moslim Democratische Partij opgericht, de eerste islamitische politieke partij van Nederland. Vindt u dat een goed initiatief?

'Ik ben er niet tegen. Maar ik zou het nog veel beter vinden als moslims meer zouden participeren in de bestaande politieke partijen. Er zijn bijna een miljoen moslims in Nederland. Voor politieke partijen is dat heel interessant. Op zich vind ik het prima dat er een islamitische partij wordt opgericht. Maar of ik erop zou stemmen?'

Wilt u zelf de politiek in?

'Dat sluit ik niet uit. Ik bedrijf nu ook al politiek, op mijn eigen manier.'

Hoe denkt u dat het verder gaat met de moslims in Nederland? Veel mensen zijn bang dat er een grote islamitische onderklasse zal ontstaan.

'Die onderklasse is er al. Het zou naïef zijn dat niet onder ogen te zien. Maar dat moeten we niet alleen beschouwen als een sociaal-economisch verschijnsel. Het is veel essentiëler dat Nederland de illusie loslaat dat de Nederlandse cultuur zuiver uit de joods-christelijke traditie bestaat. De islam is verweven met de joods-christelijke traditie. Als de Nederlanders dat accepteren, voelen de moslims dat ze er ook bij horen. Maar dat moet van twee kanten komen. We moeten niet streven naar een Nederlandse islam, want dat suggereert dat de islam wezenlijk anders zou moeten zijn. We moeten streven naar Nederlandse moslims, die het burgerschap omarmen vanuit hun geloof.'

Bent u daarom betrokken bij de oprichting van een Huis van de Islam?

'Ja. Het Huis van de Islam is ook bedoeld om te laten zien dat de islam hoort bij de joods-christelijke traditie. En het is belangrijk om islamitische jongeren die met vragen over hun identiteit zitten, te laten zien dat de islam een geweldige rijkdom kent aan cultuur en debat. De islam wordt nu gegijzeld door extremisten aan de ene kant, en aan de andere kant door de haviken die overal ayatollahs en terroristen zien. We moeten laten zien dat het ook anders kan zijn. Je kunt niet beweren dat een religie die eeuwenlang zo bruisend is geweest, nu alleen nog maar bestaat uit bloeddorst en fanatisme.'

'Kijk', zegt Marcouch, en haalt een fraai boekwerk voor de dag: Islam. Kunst en Architectuur. 'Over de glorie van de islam,' zegt hij. 'Hierop teren de moslims nog steeds: het verleden. Maar ze vergeten dat onze voorouders er keihard voor hebben gewerkt. We moeten zelf alles op alles zetten, om er in deze samenleving het mooiste van te maken. Daarbij moeten we de confrontatie met elkaar aandurven. In de koran voert God een gesprek met de duivel omdat die niet voor Adam wil knielen. Als God zelf met de duivel praat, waarom zouden wij dan het gesprek met de duivels van deze tijd uit de weg gaan?'

Thijs Broer is redacteur van het weekblad Vrij Nederland

uit: Roodkoper, 10e jaargang, nummer 4, oktober 2005